

ÕIEND

23. november 2022

Mihhail Rumjantsev (14. august 1957 Sillamäe – 14. veebruar 1983 Hodžadkoh, Afganistan) oli Nõukogude sõjaväelane. Nõukogude armeesse kutsuti ta 12. juulil 1974. Ta lõpetas Rjazanis Sõjaväe õhudessantkooli. Alates veebruarist 1982 teenis ta Afganistanis. Vanemleitnant, motolaskuripataljoni staabiülema asetäitja. Mihhail Rumjantsev osales võitluses Hodžadkoshi kišlakis, kus hukkus 14. veebruaril 1983. Teda autasustati postuumselt Punalipu ordeniga. On maetud Sinimäele. Mihhail Rumjantsevi auks sai nime Rumjantsevi tänav Sillamäel. Aastani 1989 kandis tänav Andrei Ždanovi nime. Siis leiti, et see tuleks ümber nimetada Rumjantsevi tänavaks. Rumjantsevi tänav nimetati ümber Sillamäe Linnavolikogu määrusega nr. 130 24. 09. 2009. a. Mihhail Rumjantsevi tänavaks.

Afganistani sõjas hukkus 36 Eestist pärit meest. Neist kellegi auks ei ole nimelist tänavat, välja arvatud Mihhail Rumjantsev. Nõukogude Liidu sõda Afganistanis polnud Eesti Vabariigi sõda, ehkki seal hukkus Eesti inimesi.

(Allikad: Riigi Teataja <https://www.riigiteataja.ee/akt/13222005> ; Küлло Arjakas. Afganistani sõjas hukkus 36 Eestist pärit meest. Eesti Päevaleht, 11. 02. 2006. a.; Кюлло Арьякас. Уроженцы Эстонии, погибшие в Афганской войне . "Молодежь Эстонии", 17. 02. 2006; Евгений Капов. Ветераны и одноклассники почтили память Михаила Румянцева. Delfi, 14. 08. 2009. a.)

Aleksei Juhhanov (14. märts 1913 Rjazani kubermangu Troitsa küla — 20. september 1944 Narva-Jõesuu). Nõukogude armee leitnant. Osales Eesti territooriumi vallutamisel 1944. 25. juulil 1944 ületas ta oma rühmaga Narva jõe Tõrvala juures ja sai jõe ületamise käigus haavata. Jõe ületamise järel sai teist korda haavata. Aleksei Juhhanov suri 20. septembril 1944 hospitalis haavadesse ja maeti Narva-Jõesuu kalmistule. 24. märtsil 1945 anti talle postuumselt NSV Liidu kangelase aunimetus. Narvas on Juhhovi nimeline tänav.

(Allikas: https://warheroes.ru/hero/hero.asp?Hero_id=13580)

Arsenti Bastrakov (13. märts 1919 Kirovi oblast, Mironovtso küla – 17. veebruar 1944 Narva) oli Nõukogude Liidu kangelane, Nõukogude kaardiväe vanem. 1944. aasta veebruaris osales 64. laskurdiviisi koosseisus Narva pealetungis. Ta hukkus väidetavalt 17. veebruaril 1944 Auvere raudteejaama pärast toimunud lahingus. 5. oktoobril 1944 anti talle postuumselt NSV Liidu kangelase aunimetus. Arseni Bastrakov maeti Vaivara vallas Sinimäe kalmistule. Narvas on Bastrakovi nimeline tänav.

(Allikad: https://warheroes.ru/hero/hero.asp?Hero_id=7000)

Benito Agirre (Tegelikult: **Inazio Agirregoikoa või Ignacio Agirregoicoa Benito**) (1923, Eibar, Hispaania – 9. märts 1944, Peipsi järv Mustvee lähedal). baski päritolu lendur, kes osales Teises maailmasõjas Nõukogude poolel ja langes tulevahetuses Eesti pinnal. 9. märtsil 1944 oli Gdovi (Oudova) lennuväebaasist startinud Aguirre sunnitud saksa õhutõrjekahurite tule tabamuse tõttu vigastatud lennukiga maanduma Mustvee lähedal Peipsi järvel. Pärast maandumist tekkis tal tulevahetus Omakaitse liikmetega. Et vältida vangisattumist, lasi Aguirre end maha. Kohalikud elanikud matsid ta Mustvee linna kalmistule. Kui 1973. aastal rajati Mustveesse vennaskalmistu, maeti Agirre säilmed sinna ümber. Ajaloolase Kaupo Deemanti arvates võis Aguirre osaleda samal päeval toimunud Tallinna pommitamises või luurata Mustvee sadamat, ehkki kindlalt see teada ei ole. Deemant oletas, et just Aguirre allatulistamise tõttu võis Mustvee jääda pommitamata. Seepärast pidas Deemant ka tänava nimetamist Aguirre järgi kohatuks. Eesti Keele Instituudi grammatikasektori juhataja Peeter Päll märkas tänavanime Benito Agirre ühes Postimehe artiklis. Ta kirjutas sellest oma sõbrale, baski ajakirjanikule Luistxo Fernandezile.«Eestisse pole kunagi sattunud Benito Agirret. Mehe nimi, kes on maetud Mustveesse, on Inazio Agirregoikoa,» vastas Fernandez. Benito Agirre.

Tänavat Mustvees on varem soovitud ümber nimetada Kiriku (kirikutorn paistab), Jõe (tänav läheb üle oja) ja Silla (üle oja viib sild) tänavaks.

(Allikad: Püttsepp, Juhani "Eestit ühendab Hispaaniaga väike Benito Agirre tänav". Postimees, 22. november 1999 Postimees, 22. 11. 1999; Kaupo Deemant "Kohatu ülistuslaul" Postimees, 29.11.1999 (vastukaja Juhani Püttsepa artiklile 1999. aastast).

Igor Grafov (14. november 1923 Petrograd – 22. veebruar 1944) oli Nõukogude Liidu sõjaväelane. Nooremleitnant Igor Grafov oli 203. õhutõrjepolgu kuulipilduja rühma komandör, kui 1944. aasta veebruaris jõudis Punaarmee Narva jõe äärde, õnnestus allüksusel jõgi ületada ja rajada Vaasa küla juures Vaasa sillapea, mille vastase üksused likvideerisid 6. märtsiks. Igor Grafov langes lahinguis 22. veebruaril. Grafov on maetud ühishauda Kingissepas. 1. juulil 1944 nimetati ta postuumselt NSV Liidu kangelaseks. Tema hukkamiskohale oli talle Narvas püstitatud mälestusmärk. Eemaldati 2022 a. Narvas on Grafovi nimeline tänav.

(Allikas: https://warheroes.ru/hero/hero.asp?Hero_id=1105)

Mihhail Gorbatsš (2. oktoober 1916 Tšenigovi oblast, Sergejevka külla, Ukraina – 11. veebruar 1944 Narva). Osales Eesti territooriumi vallutamisel 1944. Langes lahingus Narva pärast 11. veebruaril 1944. a. Postuumselt NSV Liidu kangelane. Maetud Narva-Jõesuu kalmistule. Narvas on Gorbatsši nimeline tänav.

(Allikas: https://warheroes.ru/hero/hero.asp?Hero_id=6871)

Valeri Tškalov (2. veebruar 1904 Nižni Novgorodi kubermang – 15. detsember 1938 Moskva). Nõukogude katselendur. Sooritas 1937. aastal esmakordselt Moskvast vahemaandumisteta lennu põhjapooluse kaudu USA-sse Washingtoni osariiki Vancouverisse. Hukkus hävituslennuki I- 180 katsetusel 15. detsembril 1938. Maetud Moskvasse Kremli müüri äärde. NSV Liidu kangelane (1936). Sillamäel on Tškalovi nimeline tänav.

Venemaal oli 2017. aasta seisuga **1334** Valeri Tškalovi-nimelist tänavat.

(Allikad: Urmas Vahe. Müstiline linn: Sillamäe kiivalt varjatud saladused. Õhtuleht, 20. 04. 2014. a. <https://elu.oh tuleht.ee/576554/mustiline-linn-sillamae-kiivalt-varjatud-saladused> ; Улицы России - <https://yandex.ru/company/researches/2017/streets>).

NB! Eestis eksisteerinud analoogsed tänavanimetused, mis kaotatud mitukümmend aastat tagasi:

Tallinna linna Tondi tänava nimi oli aastatel 1950–1990 **Aleksandr Matrossovi tänav**.

Matrossovi tänav oli ka Tamsalus. Aleksandr Matrossov (1924-1943). NSV Liidu kangelane.

Jevgeni Nikonov (18. detsember 1920 Vassiljevka, Stavropoli maakond, Samara kubermang – väidetavalt 19. august 1941 Harku, Harju maakond) oli Nõukogude Liidu sõjaväelane, Punalipulise Balti laevastiku madrus, Nõukogude Liidu kangelane (1957). Soo tänav Tallinnas

Kalamaja asumis nimetati 1951. aastal ümber **Jevgeni Nikonovi tänavaks**. Nikonovi tänav kaotati 1991. aastal. 1992. aastal viidi mälestusmärgi juures maetud kangelase säilmed sõjaväelennukiga Venemaale Nižni Novgorodi ning maeti pärast omanimelise õppelaevaga Togliattisse transportimist 2. märtsil 1992 kodukohta Vassiljevkaske.

Joosep Laar (6. juuni 1905, Allmäe küla, Aleksandrovski maakond, Stavropoli kubermang, Venemaa – 7. august 1943 Leninski küla, Krasnodari krai, Vene NFSV, NSV Liit) oli eestlasest Nõukogude armee sõdur, kes pälvis postuumselt Nõukogude Liidu kangelase kuldtähe. 27. juunist 1950 kuni 18. oktoobrini 1991 kandis **Joosep Laari tänav** nime ka Villardi tänav Tallinnas.

KOKKUVÕTTEKS

Eesti Vabariigi põhiseaduse paragrahv 1: Eesti on iseseisev ja sõltumatu demokraatlik vabariik, kus kõrgeima riigivõimu kandja on rahvas. Eesti iseseisvus ja sõltumatus on aegumatu ja võõrandamatu.

1940. aastal Punaarmee okupeeris ja NSV Liit annekteeris Eesti. Vastavalt sellele, ja nagu järgnevalt teadaolev ajalookäik näitas – 1944. aastal sõjategevuses NSV Liidu ja Saksamaa vahel ei toimunud Eesti vabastamine, vaid territooriumi (taas)vallutamine.

Selle käigus langenud punaarmeeelaste mälestuse jäädvustamine Eesti avalikus ruumis, nagu siinkohal tänavanimedena linnades, ei ole seega kohane nii poliitilise kui üldinimliku loogika kohaselt.

Tiit Noormets

Rahvusrhiiivi teadus- ja publitseerimisbüroo
Peaspetsialist-teadur

Valdur Ohmann

Rahvusrhiiivi teadus- ja publitseerimisbüroo
Peaspetsialist-teadur